

EESTI EELIS. Ühine minevik aitab meil Lääne-Euroopast paremini aru saada Moldova elanike vajadustest.

Eesti abiprojektid süstivad vaeses Moldovas lootust

Tuvikasvataja Viktor Kovalenko toidab oma hoolealuseid uues tuvipuuris, mille ta muretses Eesti abi eest.

FOTOD: JAANUS PIIRSAU

JAANUS PIIRSAU
ajakirjanik,
Chişinău–Palanca

Te peate Pärnu kandis väikest hotelli koos koduse restoraniga. Ja nüüd kujutage ette, et peate kõik oma musta pesu viima iga kord 120 kilomeetri kaugusele Tallinna, sest lähemal pole ühtegi võimalust seda pesta. Või et olete mesinik, aga mesilastarusid pole millestki teha, sest pole lihtsalt puid. Eestis kõlab absurdelt, aga mitte Moldovas.

«Viisime oma väikese hotelli musta pesu iga kahe-kolme päeva järel Chişinăusse pesumajja, sest lähemal polnud seda kuskil pesta. Pidime kolm päeva ootama, et pesu kätte saada. Lisaks edasi-tagasi sõitmine», rääkis Lääne-Moldovas Crocmazi külas asuva veiniistanduse Et Cetera üks omanikke Igor Luchianov (48) Postimehele. «Kallis ja ebamugav oli see kõik.» Moldova pealinna on Ştefan Vodă rajoonis asuvast Crocmazist 125 kilomeetrit ehk kaks tundi autosõitu, maanteed on Moldovas kehvakased.

Hiljuti ostsid Igor ja tema vend Aleksandr lõpuks tööstusliku pesumasina ja kuivati ning pesevad oma hotelli ja veel ühe läheduses asuva võõrastemaja pesu kohapeal. Elkõige ajavõit on Igori sõnul meeletu, aga ka rahas on võidetud mitu korda.

Mesilased Eesti raha eest

5000 eurot oma väikse pesuköögi ostuks said vennad Eesti abiga. Eesti välisministeeriumile on Moldova muutumas üheks tähtsamaks arenguabi sihtmärgiks. Hiljuti lõppes Tartumaa Arendusseltsi (TAS) juhitud Moldova maapiirkondade arendamise projekt kohaliku algatuse kaudu. Eesti abiraha said 18 Moldova maapiirkonna projekti, kesk-

miselt oli toetuse suurus 4000 eurot.

TASi juhitud projekt toimus kahes Moldova rajoonis: kõige läänepoolsemas, Ştefan Vodă rajoonis (70 000 elanikku), kust on Ukraina Odessasse lähem maa kui Chişinăusse, ning Rumeenia piiril asuvas Ungheni'i rajoonis (115 000 elanikku). Abi põhimõtte oli selles, et kõigepealt õpetati kohalikud ettevõtjad äriplaan ja rahataotlusi kirjutama ning siis otsustasid kohalikest elanikest moodustatud komisjonid ise, millistele oma rajooni projektidele anda eestlaste raha. Kohalikul ettevõtjal pidid lisama toetusele omarahastuse vähe-

malt 20 protsen-

ti toetussummast, omavalitsuste projektides oli omarahastus kümne protsendi ümber.

Ştefan Vodă rajoonis Palanca külas elav mesinik Aleksandr

Meie peamine eesmärk oligi jagada Eesti abiraha projektidele, mis aitavad siin turismi arendada.

Palanca omavalitsuse eelmine juht **Larisa Voloh**

Gavrilovici (45) ostis Eesti toetuse eest kümme uut mesilastaru ja kümme sülemit mesilasi. «Ilma selle toetuse poleks me kuidagi saanud äri laiendada», rääkis Aleksandr, kes tavaliselt laiendab oma meeri ploomide müügist saadud raha abil. Peamiselt tõi tulu ploomide müük Ukrainasse, aga praegu on piir koroonapeidemia tõttu selliseks kauplemiseks kinni. Ise ta mesitarusid teha ei saa, sest Moldovas peaaegu pole metsa.

Tänu uutele tarudele ja mesilastele müüb Aleksandr aastast nüüd kolm tonni mett, mis läheb kõik Euroopa Liitu. Maisi- ja päevalillemett müüb ta Euroopasse hinnaga 37 leud (1,8 eurot) kilo eest. «Võib olla on see odav, aga vähemalt mul on, kuhu müüa», ütles ta.

Rõõmustada võib selle üle, et Eesti toetus aitab tuvikasvatajal Viktor Kovalenkol (61) säilitada bessaraabia tuvisid. Põline tuvikasvataja Viktor sai raha suurte tuvipuuride ostmiseks ning kü-

80 000 eurot otsetoetusi

- Eesti välisministeeriumi arenguabiprogrammi «Moldova maapiirkondade arendamine kasutades LEADER/CLLD-lähendamist» kogumaksumus oli 216 000 eurot, millest 80 000 eurot jagati otsetoetustena välja konkreetsetele projektidele Moldovas.
- Kogu tegevus toimus Euroopa Liidu Leader-programmi põhimõttel: kohalikud koolitatakse välja projekte tegema ja hindama ning seejärel valivad nad ise välja kohalikule kogukonnale tähtsad projektid, mida toetada Eesti abirahaga.
- Tartumaa Arenduskeskus alustas projekti Moldovas 2016. aastal, rahastatavad 18 projekti valisid kohalikud komisjonid välja 2019. aastal. Rahataotlusi oli kaks korda rohkem. Praeguseks on kõik projektid lõpetatud.

Allikas: Tartumaa Arendusselts

lastajate paviljoni ehitamiseks. Tema 600 tuvil, kes aastast hävitavad neli tonni sööta, on nüüd rohkem ruumi lennata ja siblida. Viktor kasvatab tuvisid ainult näitustel osalemiseks, tema tuvid pole mõeldud söömiseks ega kirjade saatmiseks.

50 leu (2,4 eurot) eest korraldab ta soovijatele ekskursioone oma tuvikasvatuses. «Ma tean kõiki oma tuvisid, kes on isa, kes on ema, kes on kelle vend», rääkis Viktor. «Seda on vaja, et neid õigesti paaritada, et hoida tõu kvaliteeti. Peab olema õige silmalõige, õige sulgede hulk jne.»

Kohalikest ühiskondlikest projektidest sai Eesti abiraha 3000 elanikuga Crozmaci väikelinna koduloomuuseum valgustuseks ja uueks elektrisüsteemiks. Nagu ütles muuseumi perenaine Eugenia Clăvevici: «Head inimesed, te tõite meie valguse!»

Caplani külas ehitati Eesti abirahaga muljet avaldav vabaõhupark Paradiis koos väikese

Veiniistanduse Et Cetera üks omanikke Igor Luchianov oma viinamarjaväljade vahel.

külastemaja ja välibasseiniga. Kohapeal oli näha, et kohalikud kasutavad parki aktiivselt igat sorti pidulike sündmuste tähistamiseks.

Toetus andis lootust

Palanca omavalitsuse eelmine juht, suvel Moldova paramenti valitud Larisa Voloh rääkis, et peale otsese rahalise toetuse oli Eesti abi tähtis ka see, et tekitas sünergia kohapealsete ettevõtjate vahel. Tänu suurematele võimalustele kohapeal aega veeta ei kiirusta turistid kohe edasi, vaid jäävad suurema tõenäosusega kohapeale ööbima, pakkudes niiviisi tööd kohalikele võõrastemajadele. Nende omanikud omakorda saavad saata turiste teiste teenusepakujate juurde jne. «Meie peamine eesmärk oligi jagada Eesti abiraha projektidele, mis aitavad siin turismi arendada», ütles Voloh.

Igor Luchianov veiniistandusest Et Cetera rõhutas Eesti abi puhul, et see andis kohalikele ettevõtjatele lootust ja usku

hakkama saamiseks. Üks Moldova riigi suuremaid probleeme on selle elanike, just aktiivsemate inimeste massiline tööränne Euroopa Liidu riikidesse, kus neil on vaba liikumine tänu Rumeenia passidele. «See programm aitab meil kohapeal hakkama saada, sest enamikul oleks olnud väga keeruline sellist raha saada», ütles Luchianov.

TASi tegevjuht Kristiina Tammets oli Eesti toetust saanud projektidega rahul. Tema sõnul oli tulemus päris hea, arvestades toetussummasid ja ka kohalike väheseid kogemusi selliste projektidega. Eriti positiivseks pidas Tammets seda, et toetust saanud projektid aitasid luua koguni 30 töökohta, kuigi ilmselt olid osa neist siiski ajutised, näiteks ehituse ajaks.

TASi Moldovas nõustanud majandusekspert Viorel Chivriga ütles, et Eestil on tohutud võimalused levitada Moldovas oma koostöökogemust kohalike kogukondade seas. «Kasvõi näiteks taluturgude loomisest», rääkis ta. «Eesti kogemust usaldatakse meie ühise mineviku pärast rohkem, kui näiteks sama asja tuleksid meile õpetama inimesed Portugalist.»

Järgmine Eesti välisministeeriumi rahastatud ja TASi juhitud projekt Moldovas on digilahenduste loomine maakogukondadele. Näiteks kuidas luua digiplattform oma kaupade turustamiseks või turismimarsruutide reklaamimiseks, ütles Tammets.

Ajakirjaniku kulud tasusid Eesti välisministeerium ja Moldova maapiirkondade arendamise projekti juhtinud Tartumaa Arendusselts.

Mesinik Aleksandr Gavrilovici koos abikaasa Innaga näitab oma toodangut, mille müüb kõik Euroopa Liitu.

Kuulge, siin on Ameerika Ühendriigid, pagan võtaks. Mida me siin teeme?

USA president **Joe Biden** avaldas pahameelt oma taristu- ja sotsiaalkulutuste plaani toppamise pärast Kongressis

Lätis registreeriti koroonasse haigestunute rekord

■ Lätis tuvastati ööpäevaga 2935 uut koroonaviirusnakkuse juhtu ja suri 23 Covid-19sse haigestunut, teatas eile haiguste ennetamise ja kontrolli keskus. See on suurim ööpäevane nakkusjuhtude arv kogu pandeemia jooksul. Viimase 14 päeva haigestumus 100 000 elaniku kohta kerkis 1400,8-lt 1463,3-le. Ööpäeva jooksul koroonadiagnoosi saanud inimestest oli 2265 vaksineerimata või vaid ühe doosiga vaksineeritud. Täielikult vaksineeritud oli nakatunute hulgas 670. Kahe nädalaga on Lätis koroonadiagnoos pandud 27 703 inimesele. Kogu pandeemia jooksul on nakatunud 194 256 ja Covid-19 tõttu surnud 2967 inimest. **BNS**

Erdoğan ähvardab kümne riigi saadikud välja saata

■ Türgi president Recep Tayyip Erdoğan ähvardas eile saata välja USA, Saksa, Kanada, Taani, Soome, Prantsuse, Hollandi, Uus-Meremaa, Norra ja Rootsi suursaadikud, kes mõistsid esmaspäevases ühisavalduses hukka Pariisis sündinud filantroobi ja aktivisti Osman Kavala kinnipidamise. Kavala on süüdimõistva otsuse ta vangs olnud 2017. aastast. Kavalele on esitatud hulk muutuvaid süüdistusi seoses 2013. aastal toimunud valitsussvastase meeleavalduse ja 2016. aasta nurjunud riigipöördekattega. Kavala üle toimub järgmine kohtuistung 26. novembril. **AFP/BNS**

95,6 protsenti on hiljutise uuringu järgi Pfizeri/BioNTechi vaktsiini kolmanda doosi tõhusus.

Facebook jõudis Prantsuse väljaannetega kokkuleppele

■ Sotsiaalmeediahiid Facebook teatas eile, et jõudis osa Prantsuse ajalehtedega leppeni maksta neile kasutajate uudisevoogudel kuvatavate uudiste eest. Facebooki teatel sõlmiti lepe hulga üleriigilisi ja kohalike ajalehtedega ning see näeb ette litsentsi ostmist nende uudissisu avaldamiseks. Mõni kuu tagasi teatas samasugusest leppest ka Google. **AFP/BNS**

Venemaa kuulutas Ljubov Soboli tagaotsitavaks

■ Vangistatud Kremli-kriitiku Aleksei Navalnõi abi Ljubov Sobol (pildil) kuulutati Venemaal tagaotsitavaks. 34-aastane advokaat lahkus Venemaalt augustis, kui tal lekestati pooleliseaastased liikumispriistatud koroonareeglite rikumise eest. Teadaolevalt elab ta nüüd Eestis. Tagaotsitavate nimekirjas on ka Navalnõi korruptsioonitõrjefondi (FBK) juht Ivan Ždanov ja opositsioonijuhid parem käsi Leonid Volkov. **AFP/BNS**

Leedu teeb ettepaneku ELi rändepoliitikat muuta

■ Leedu president Gitanas Nausėda ütles Euroopa Liidu tippkohtumise eel, et teeb seal ettepaneku bloki rändepoliitika üle vaadata, et see peegeldaks ELi idapiiril viimastel kuudel kujunenud olukorda ja lubaks liikmesriikidel migrantide heidutamiseks rohkem meetmeid võtta. Leetu on tänavu Valgevenest tulnud peaaegu 4200 migranti, eelmise ööpäevaga saatis Leedu Valgevene piirilt tagasi 79 migranti. **BNS**